

ŘEHOR Z NYSSY

(asi 335 – asi 395 n. l.)

PROČ NEŘÍKÁME, ŽE JSOU TŘI BOHOVÉ (PRO ABLABIA)

AD ABLABIUM QUOD NON SINT TRES DEI

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΟΙΕΣΘΑΙ ΛΕΓΕΙΝ ΤΡΕΙΣ ΘΕΟΥΣ ΠΡΟΣ ΑΒΛΑΒΙΟΝ

Originální text (edice)

GNO III/1 (Opera dogmatica minora), vyd. F. Müller, Leiden 1958, str. 35–57.

Český překlad

Přel. Lenka Karfíková, ΟΙΚΟYΜΕΝΗ, Praha 2009.

Zařazení díla

Pravděpodobná doba vzniku tohoto Řehořova spisu je konec 80. let 4. století n. l.

Řehořovo dílo *Proč neříkáme, že jsou tři bohové* se pro svůj obsah i rozsah řadí mezi jeho *Opera dogmatica minora*. Řehoř ve spisu vysvětluje, proč nelze o Bohu hovořit v plurálu, přestože božství přiznáváme Otci, Synu i Duchu svatému. Spis tedy shrnuje kappadockou trojiční teologii, která hovoří o třech hypostazích (osobách) a o jediné přirozenosti (podstatě).

Klíčová slova spisu

Bůh – θεοί

Otec, Syn a Duch svatý, svatá Trojice – ο Πατήρ(ο Υιός(και το αγιον Πνευμα(αγια Τριαχ
hypostaze – υποστασις

přirozenost – φύσις

nevymezenost – ἀόριστον

nekonečnost – ἀπειρία

božství – θεότης

moc – δυνάμις

působení – ἐνεργεία

příčina – αἰτία

Sekundární literatura k dalšímu studiu

A. H. Armstrong, *Platonic Elements in St Gregory of Nyssa's Doctrine of Man*, in: *Dominican Studies*, 1, 1948, str. 113–126.

M. R. Barnes, *The Power of God; Dynamis in Gregory of Nyssa's Trinitarian Theology*, Washington, D. C. 2000.

R. Cross, *Gregory of Nyssa on Universals*, in: *VCh* 56, 2002, str. 372–410.

H. Cherniss, *The Platonism of Gregory of Nyssa*, Berkeley 1930.

L. Karfíková, *Řehoř z Nyssy: Boží a lidská nekonečnost*, Praha 1999.

L. Karfíková, *Die Rede von Gott nach Gregor von Nyssa; Warum ist Pluralität der theologischen Diskurse notwendig*, in: *Acta Universitatis Carolinae – Philologica 3: Graecolatina Pragensia*, 18, 2000, str. 53–61.

V. Němec, *Marius Victorinus a jeho theologické dílo*, in: *Marius Victorinus, O soupodstatnosti Trojice; Proti Ariovi Ib*, Praha 2006, str. 11–185.

Ukázka z díla

„Pokusme se porozumět tomu, co bylo řečeno, na základě jednoho příkladu, totiž hlavního z Božích darů: Života se dostává těm, kdo mají podíl na této milosti. Pátráme-li, odkud se nám dostalo takového dobra, shledáváme pod vedením Písma, že pochází od Otce, Syna a Ducha svatého. Jakkoli předpokládáme tři božské osoby a tři jména, nedomníváme se, že by se nám dostalo také tří životů, od každé osoby zvlášť jeden, ale týž život je působen Duchem svatým, připraven Synem a závisí na vůli Otce.“¹

Spis *Proč neříkáme, že jsou tři bohové (pro Ablabia)* se věnuje kappadocké trojiční nauce a Řehoř se zde snaží podat důkladné vysvětlení, proč není možné o Bohu mluvit v množném čísle, přestože božství je obecně přiznáváno třem jednotlivým osobám – *hypostazím*: Otci, Synu a Duchu svatému. Ústředními pojmy celého Řehořova spisu jsou právě ony *hypostaze*, a dále pak především výraz *přirozenost*. Zaměříme se ale nyní blíže na výše uvedenou ukázkou a pokusme se zde stručně vyložit její hlavní myšlenku. I v mnou vybrané ukázce se Řehoř věnuje *hypostazím* a jejich společnému působení. Poukazuje zde na to, že existuje jediné božské působení, které má vždy také jediný výsledek. To znamená, že všechny tři božské osoby – Otec, Syn i Duch svatý – působí vždy společně² a jejich konání nelze rozdělit, ačkoliv tyto osoby od sebe rozlišit můžeme a také tak ve skutečnosti i činíme. Žádná z božských osob tedy nemůže působit samostatně – jsou na sobě navzájem závislé. Řehoř zde uvádí konkrétní příklad daru života, z něhož vyplývá, že na vzniku každého života se musí podílet současně celá svatá Trojice a to tak, že božské působení začíná u Otce, děje se prostřednictvím Syna a vše se završuje v Duchu svatém. Pouze všechny tři božské osoby dohromady tedy mohou vykonávat božské působení. Z toho Řehoř následně vyvozuje také závěr, že není možné Otce, Syna a Ducha svatého nazývat každého zvlášť bohem, protože jak již bylo řečeno, musí všechny tyto tři bytosti účinkovat jednotně a nedílně.

¹ Řehoř z Nyssy, *GNO III/1*, 48,9–19; český překlad in: *Proč neříkáme, že jsou tři bohové*, přel. Lenka Karfíková, Praha 2009, str. 77.

² „...týž život je působen Duchem svatým, připraven Synem a závisí na vůli Otce“, tamtéž.